

Právní rámec ochrany kulturního dědictví 3

Obnova kulturních památek
Archeologické výzkumy a nálezy

Péče o kulturní památku

Vzpomínáte si, jak se objekt /nemovitost stanou kulturní památkou?
Jaké jsou povinnosti vlastníka v průběhu procesu prohlášení za kulturní památku?

Jaké jsou povinnosti vlastníka kulturní památky?

Jsou mu tyto povinnosti nějak kompenzovány?

Jaké jsou povinnosti státu vůči vlastníkům kulturní památky?

Které orgány státu vystupují v ochraně kulturních památek

Co se stane, když se vlastník o kulturní památku řádně nestará?

Obnova kulturních památek (§ 14)

Vlastník kulturní památky je **povinen na vlastní náklad:**

- pečovat o její **zachování**,
- **udržovat ji v dobrém stavu**
- chránit ji před ohrožením, poškozením, znehodnocením nebo odcizením.
- užívat ji pouze způsobem, který odpovídá jejímu kulturně politickému významu, památkové hodnotě a technickému stavu.

• **Obnova kulturní památky** definovaná zákonem:

a) údržbu kulturní památky (= odstranění nežádoucích změn památky)

b) opravu kulturní památky (= odstranění následků poškození věci)

c) rekonstrukci kulturní památky,

d) restaurování kulturní památky

e) jinou úpravu kulturní památky

f) zásah do prostředí kulturní památky

- **Údržba**: odstranění nežádoucích změn kulturní památky, které nastaly v důsledku jejího užívání (nový nátěr fasády domu).
- **Oprava**: odstranění následků poškození kulturní památky nebo účinků jejího opotřebení (například doplnění části střešní krytiny stržené větrnou smrští).
- **Rekonstrukce**:
 - A) takové konstrukční a technologické zásahy do kulturní památky, které přinášejí změnu jejích technických parametrů nebo změnu její funkce či jejího účelu (například adaptace tovární budovy na výstavní prostor nebo na restauraci)
 - B) návrat k historicky doloženému nebo předpokládanému stavu kulturní památky, a to na základě odborně podložených předpokladů (například zhotovení nového krovu po požáru).

- **Restaurování:** souhrn specifických výtvarných, uměleckořemeslných a technických prací respektujících technickou a výtvarnou strukturu originálu – díla výtvarných umění nebo uměleckořemeslné práce (například obnova obrazu nebo sochy).
- **Jiná úprava:** NE jakákoli úprava kulturní památky, nýbrž pouze modernizace budovy při nezměněné funkci, dále nástavba a přístavba budovy „Modernizace budovy při nezměněné funkci“ je taková úprava kulturní památky, při které se její části nahrazují modernějšími částmi, zvyšuje se její vybavenost nebo se rozšiřuje její využitelnost, a to aniž se mění její funkce (například zavedení ústředního topení namísto lokálního vytápění kamny, adaptace půdy činžovního domu pro obytné účely a podobně). „Nástavbou“ je zásah, kterým se stavba – kulturní památka zvyšuje; „přístavbou“ se stavba – kulturní památka půdorysně rozšiřuje, přičemž přístavovaná část je provozně propojena se stavbou stávající.

- Zamýšlí-li vlastník kulturní památky provést údržbu, opravu, rekonstrukci, restaurování nebo jinou úpravu kulturní památky nebo jejího prostředí, je povinen si **předem** vyžádat **závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, a jde-li o národní kulturní památku, závazné stanovisko krajského úřadu.**
- Podkladem pro závazné stanovisko k obnově kulturní památky je **písemné vyjádření Národního památkového ústavu**. Jeho územní odborná pracoviště poskytují vlastníkově kulturní památky bezplatnou odbornou pomoc.
- Při nesouhlasu vlastníka kulturní památky se závazným stanoviskem, které od orgánu státní památkové péče obdržel, může se proti němu bránit.

A) závazné stanovisko vydáno **ve věci, o které není příslušný rozhodovat stavební úřad** (například restaurování sochy – movité kulturní památky), má podobu samostatného rozhodnutí, možné **odvolání**.

X

B) závazné stanovisko vydáno **ve věci, o níž je příslušný rozhodovat stavební úřad** (především jde o práce na nemovité kulturní památce, které podle stavebního zákona vyžadují stavební povolení nebo alespoň ohlášení), má závazné stanovisko orgánu státní památkové péče podobu podle § 149 správního řádu a obrana proti němu je poněkud složitější – **nelze se proti němu samostatně odvolat a jeho věcným závěrům se lze bránit až v řízení před stavebním úřadem.**

Jde-li o rozsáhlejší obnovu kulturní památky (například o komplexní rekonstrukci stavby), lze vlastníkovvi doporučit, aby nejprve zpracoval nebo si nechal zpracovat záměr obnovy a k němu si vyžádal závazné stanovisko. Až tehdy, shledá-li orgán státní památkové péče záměr obnovy jako přípustný (s tím, že zamýšlené práce lze dále připravovat, případně za určitých podmínek), může vlastník kulturní památky přikročit ke zpracování projektové dokumentace v rozsahu odsouhlaseném správním orgánem. K vlastní realizaci obnovy přikročí až v okamžiku, kdy na základě své žádosti obdrží další závazné stanovisko orgánu státní památkové péče. Takovým postupem získává vlastník kulturní památky jistotu, že prostředky vynaložené na zpracování projektové dokumentace obnovy kulturní památky v rozsahu požadavků stavebněprávních předpisů nebudou vynaloženy marně – což by se mohlo stát, kdyby vlastník kulturní památky požádal rovnou o závazné stanovisko ke zpracované projektové dokumentaci a ta by byla posouzena z hlediska zájmů státní památkové péče příslušným správním orgánem jako nepřípustná.

- Vlastník i projektant mají podle § 14 odst. 7 zákona o státní památkové péči **právo na projednání** dokumentace obnovy kulturní památky v procesu jejího zpracovávání s Národním památkovým ústavem.
- Jestliže má být prováděna **stavební činnost na území s archeologickými nálezy** (území či místo původního výskytu archeologických nálezů, na němž již byly registrovány jakékoli archeologické nálezy movité či nemovité povahy, na němž lze důvodně očekávat či na němž jejich výskyt není vyloučen, za území bez archeologických nálezů lze označit jen takové území, na němž byly prokazatelně odtěženy veškeré uloženíy čtvrtohorního stáří – lomy, doły), je stavebník povinen svůj záměr předem oznámit Archeologickému ústavu AV ČR a je povinen **umožnit provedení záchranného archeologického výzkumu**. Záchranný archeologický výzkum je prováděn na základě smlouvy uzavírané s tou organizací oprávněnou k provádění archeologických výzkumů, která bude tento výzkum provádět. Pokud se smlouvu nepodaří uzavřít, rozhodne o podmínkách provedení záchranného archeologického výzkumu krajský úřad.
- Pokud je při provádění jakékoliv stavby učiněn archeologický nálezy, je stavebník povinen jej oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností a stavebnímu úřadu (§ 176 stavebního zákona), práce v místě nálezy přerušit a provést, pokud je toho třeba, taková opatření, aby nálezy nebyl poškozen nebo zničen.

Postup při obnově nemovité (národní) kulturní památky, který podléhá stavebnímu zákonu

1) **Žádost na orgán památkové péče** (obecní úřad obce s rozšířenou působností / krajský úřad): vlastník / SJM – oba manželé nebo jeden se souhlasem druhého / 2/3 souhlas spoluvlastníků / SVJ – většina)

- **Obsah žádosti:**

- Název a umístění kulturní památky/národní kulturní památky včetně rejstříkového čísla Ústředního seznamu kulturních památek ČR
- Popis současného stavu kulturní památky/národní kulturní památky s uvedením závad.
- Předpokládaný rozsah obnovy.
- Investor obnovy.
- Předpokládané celkové náklady a termín provedení obnovy.
- Předpokládaný přínos obnovy pro další využití kulturní památky/národní kulturní památky.
- Projektová dokumentace zpracovaná podle stavebněprávních předpisů

2) Písemné vyjádření NPÚ

3) Závazné stanovisko orgánu státní památkové péče: zamýšlené práce jsou přípustné x nepřípustné

4) Žádost dle stavebního zákona – o územní rozhodnutí / stavební povolení / ohlášení

5) stavební úřad je ve věci vázán závazným stanoviskem dotčeného orgánu – v případě negativního stanoviska možné odvolání podané u stavebního úřadu, který vydal rozhodnutí – k nadřízenému orgánu (KÚ nebo Ministerstvo kultury)

6) Provedení obnovy

POZOR – SANKCE!!!

- Za provedení **obnovy kulturní památky** bez závazného stanoviska obecního úřadu obce s rozšířenou působností nebo za nedodržení podmínek určených v tomto závazném stanovisku je možné uložit fyzické, podnikající fyzické nebo právnické osobě pokutu až do výše **2 000 000 Kč.**
- Za provedení **obnovy národní kulturní památky** bez závazného stanoviska krajského úřadu nebo za nedodržení podmínek určených v tomto závazném stanovisku je možné uložit fyzické, podnikající fyzické nebo právnické osobě pokutu až do výše **4 000 000 Kč.**

Postup při obnově movité (národní) kulturní památky, nebo nemovité (národní) kulturní památky, který nepodléhá stavebnímu zákonu

1) Žádost na orgán památkové péče (obecní úřad obce s rozšířenou působností / krajský úřad): vlastník / SJM – oba manželé nebo jeden se souhlasem druhého / 2/3 souhlas spoluvlastníků / SVJ – většina)

2) Písemné vyjádření NPÚ

3) Závazné stanovisko orgánu státní památkové péče: zamýšlené práce jsou přípustné x nepřípustné: v případě nesouhlasu **odvolání**

4) Provedení obnovy

Archeologické výzkumy a nálezy

Archeologické výzkumy a nálezy

- **Osoby oprávněné provádět archeologický výzkum**

a) osoba, která je oprávněna provádět archeologické výzkumy ze zákona (**Archeologický ústav Akademie věd České republiky**),

b) osoba, která je oprávněna archeologické výzkumy provádět na základě oprávnění (**oprávněná organizace**) – nutné zároveň uzavřít dohodu o podmínkách a rozsahu provádění archeologických výzkumů s Akademií věd ČR – v ČR asi 100 oprávněných organizací, seznam viz: <https://oao.aiscr.cz>

c) **zahraniční osoba oprávněná provádět archeologické výzkumy na základě oznámení** Ministerstvu kultury, pokud je oprávněna provádět archeologické výzkumy v jiném členském státě Evropské unie, jiném smluvním státě Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederaci (osoba oprávněná k výzkumům).

Provádění archeologického výzkumu není živností dle živnostenského zákona

Archeologický ústav Akademie věd ČR

2 archeologické ústavy – Praha, Brno: oba jsou veřejné instituce

Předchůdce: Státní archeologický ústav z r. 1919, právní zakotvení až dle vládního nařízení č. 274/1941 Sb., o archeologických památkách. 1942 pobočka SAÚ v Brně. 1953 ústav začleněn do Československé akademie věd. Od roku 1992 oba ústavy součástí AV ČR.

Archeologický ústav:

- Zabezpečuje přednášky pro veřejnost
- Spolupracuje s muzei na pořádání výstav
- Podporuje profesionální archeology, spravuje největší oborovou knihovnu v ČR, archivy nálezových zpráv, fotografické dokumentace, map, plánů a leteckých snímků, vydává odborné časopisy a publikace
- **Provádí archeologický výzkum**

Žádost o povolení k provádění archeologického výzkumu

Řízení o povolení provádět archeologický výzkum **jen na žádost.**

- Žadatelem o povolení k provádění archeologických výzkumů může být:

a) právnická osoba - vysoké školy, pokud archeologické výzkumy provádějí při plnění svých vědeckých nebo pedagogických úkolů, muzea a dále „jiné organizace“, tj. právnické osoby ve smyslu občanského zákoníku

b) fyzická osoba

Žadatel musí doložit, že má odborné předpoklady pro provádění archeologického výzkumu (§ 21 odst. 3) + zaplatit správní poplatek 2 000 Kč.

Předpoklady žadatele o povolení k provádění archeologického výzkumu:

- a) Personální (formální vzdělání + dvouletá odborná praxe)
- b) Materiální (vybavení laboratorním zařízením a prostory nezbytnými pro provádění výzkumu)

Uzavření dohody mezi Akademií věd ČR (nikoli archeologickým ústavem) a oprávněnou organizací o rozsahu a podmínkách provádění archeologických výzkumů – především specifikace území. Dohoda je veřejnoprávní smlouvou, spory vzniklé z této smlouvy rozhoduje Ministerstvo kultury.

Oprávněná organizace má **ohlašovací povinnost**: oznámit zahájení každého archeologického výzkumu archeologickému ústavu (jedno, zda v Brně nebo v Praze) + povinna podat archeologickému ústavu zprávu o výsledcích výzkumu (nálezová zpráva).

Má-li být prováděn archeologický výzkum na území, které je kulturní památkou, národní kulturní památkou, památkovou rezervací nebo památkovou zónou (tedy na pozemku či ve stavbě, která je kulturní památkou nebo se nachází v památkové rezervaci či zóně), je ten, kdo archeologický výzkum provádí, povinen souběžně oznámit jeho zahájení ještě Národnímu památkovému ústavu. Tuto povinnost má i archeologický ústav, pokud výzkum provádí sám.

Povolení k provádění archeologického výzkumu může Ministerstvo kultury ČR rovněž odejmout (porušení podmínek, personální nedostatek osob oprávněných provádět archeologický výzkum, porušení veřejnoprávní smlouvy s AV ČR) – řízení zahájeno z úřední povinnosti, předpokladem pro odejmutí rovněž dohoda Ministerstva kultury ČR s AV ČR

Archeolog z jiného členského státu EU

- Dle zákona o uznávání odborné kvalifikace je provádění archeologických výzkumů tzv. regulovanou činností. Tento právní režim se týká pouze fyzických osob a je dvojitý:
 - a. Osoba oprávněná provádět archeologické výzkumy v jiném členském státě hodlá v České republice provádět tyto výzkumy pouze dočasně nebo ojediněle. V takovém případě nemusí žádat o uznání své odborné kvalifikace, tedy způsobilosti k provádění archeologických výzkumů, musí však oznámit Ministerstvu kultury svůj záměr provést archeologický výzkum a doložit požadované doklady. Pro tuto osobu zavedl citovaný § 21a odst. 2 označení „osoba oprávněná k výzkumům“.
 - b. Osoba oprávněná provádět archeologické výzkumy v jiném členském státě zamýšlí provádět tyto výzkumy v České republice trvale či pravidelně, má možnost požádat o uznání odborné kvalifikace podle zákona o uznání odborné kvalifikace. O uznání odborné kvalifikace rozhoduje Ministerstvo kultury postupem podle zákona o uznávání odborné kvalifikace. Této osobě udělí Ministerstvo kultury povolení k provádění archeologických výzkumů, pokud je jí uznána odborná kvalifikace.

Uznávání odborné kvalifikace uchazeče z jiného členského státu pro provádění archeologických výzkumů

Postup dle zákona o uznávání odborné kvalifikace (zák. č. 18/2004 Sb.)

Osoba oprávněná k výzkumům = osoba, která Ministerstvu kultury oznámila svůj záměr provést archeologický výzkum v rámci svobody poskytování služeb, přiložila doklady podle § 36a odst. 5 zák. o uznávání odborné kvalifikace (průkaz totožnosti, doklad, že je oprávněn činnost vykonávat v zemi původu, doklad o odborné kvalifikaci) a zároveň doložila náležitosti oznámení podle § 21a odst. 3 zák. o st. památkové péči. Tato osoba je oprávněna vykonávat regulovanou činnost dočasně nebo příležitostně, aniž by jí byla uznána odborná kvalifikace a jiná způsobilost, za předpokladu, že takovou činnost může vykonávat ve státě původu, resp. usazení a splní požadavky podle zákona o uznávání odborné kvalifikace a zákona o státní památkové péči.

Je-li oznámení bezvadné, zapíše Ministerstvo kultury osobu oprávněnou k výzkumům do evidence uchazečů, kterým bylo uděleno povolení k provádění archeologických výzkumů, a osob oprávněných k výzkumům – povolení na dobu jednoho roku, po jeho uplynutí uchazeč povinen podat oznámení znovu.

Ministerstvo kultury může požadovat splnění kompenzačního opatření, pokud

- a) obsah vzdělávání a přípravy uchazeče, z hlediska teoretických a praktických oblastí uvedených v dokladu o dosažené kvalifikaci uchazeče, je podstatně rozdílný od obsahu vzdělávání a přípravy vyžadovaného v České republice, nebo
- b) uchazeč hodlá v rámci profese v České republice vykonávat skupinu regulovaných činností, avšak v členském státě původu vykonává nebo vykonával jen některé z těchto regulovaných činností a tomu odpovídá i vzdělávání a příprava uchazeče, jejíž obsah je podstatně rozdílný od obsahu vzdělávání a přípravy vyžadovaného v České republice, pokud nebude využita možnost částečného přístupu k výkonu regulované činnosti podle § 24h.

- Je-li uloženo kompenzační opatření (§ 21b zákona o st. pam. péči), toto spočívá v absolvování rozdílové zkoušky (ministerstvo určí její rozsah + školu, kde zájemce zkoušku složí), nebo ve splnění adaptačního období (ministerstvo určí délku adaptačního období, oblasti, jejichž znalost je nezbytná pro provádění archeologických výzkumů a které nejsou součástí odborné kvalifikace uchazeče – povinnost předložit závěrečnou zprávu o průběhu adaptačního období a vyhodnocení. Adaptační období pod dohledem odborně způsobilé osoby

Archeologické výzkumy jsou výzkumy, které směřují k poznání archeologického dědictví.

Archeologické výzkumy - destruktivní a nedestruktivní techniky

Užitím destruktivních technik, typicky prováděním vykopávek, dochází k poškození nebo až zničení archeologické situace (lokality). Při užití nedestruktivních technik, například leteckého snímkování, historické rešerše nebo geofyzikálních metod (magnetometrických, radarometrických a podobně), k takovému následku nedochází.

Archeologické výzkumy záchranné a archeologické výzkumy ostatní

Záchranný archeologický výzkum není prováděn za účelem získávání vědeckých poznatků (jako je tomu u ostatních archeologických výzkumů), nýbrž za účelem záchrany informací o lokalitě a záchrany archeologických nálezů, které by mohly být ohroženy nebo zničeny v důsledku stavební nebo jiné činnosti prováděné na území s archeologickými nálezy. Rozsah záchranného archeologického výzkumu je tedy primárně určen rozsahem stavební či jiné činnosti (typicky zemních prací), jež má být na území s archeologickými nálezy prováděna (nikoli tedy vědeckými potřebami a podobně). Záchranný archeologický výzkum je upraven v § 22 odst. 2

Aby bylo možné tyto výzkumy provést, uložena vlastníku (správci, uživateli) nemovitosti povinnost strpět provedení archeologického výzkumu. Právním titulem pro provedení archeologického výzkumu může být **smlouva** podle § 22 odst. 1, správní rozhodnutí podle § 22 odst. 1 anebo samotný zákon o státní památkové péči, je-li vlastník (správce, uživatel) stavebníkem a jde o záchranný archeologický výzkum podle § 22 odst. 2. I zde je třeba smlouvy. Samotná zákonná povinnost stavebníka strpět provedení záchranného archeologického výzkumu nepostačuje, musí na ni navázat právní titul, v němž budou stanoveny podrobnosti provedení konkrétního výzkumu.

Záchranný archeologický výzkum podle § 22 zák. o st. památkové péči

Má-li se provádět stavební činnost na území s archeologickými nálezy, jsou stavebníci již od doby přípravy stavby povinni tento záměr oznámit Archeologickému ústavu a umožnit jemu nebo oprávněné organizaci provést na dotčeném území záchranný archeologický výzkum. Oznamovací povinnost tíží stavebníky bez ohledu na to, zda konkrétní zamýšlenou stavební činností dojde, nebo nedojde k zásahu do archeologického naleziště, a dokonce i bez ohledu na to, zda je stavebníkům známo, že jde o území s archeologickými nálezy neboli že se na území, v němž hodlají stavební činnost provádět, nacházejí prvky archeologického dědictví – v podstatě téměř celá ČR je územím s archeologickými nálezy, doporučeno oznámit preventivně činnost vždy – při porušení oznamovací povinnosti pokuta až do výše 4 000 000 Kč.

Potřebnost archeologického výzkumu neposuzuje stavebník sám, posoudí AÚ a vyrozumí stavebníka.

I navzdory provedení záchranného arch. výzkumu nebo informaci, že výzkum není potřeba možnost nepředvídaného arch. nálezu – 176 zákona č. 183/2006 Sb. (stavební zákon) – stavebník povinen neprodleně oznámit archeologický nález příslušnému stavebnímu úřadu a orgánu státní památkové péče a učinit opatření nezbytná k tomu, aby nálezy nebyly poškozeny nebo zničeny.

Dohoda o podmínkách provedení archeologického výzkumu

Realizace archeologického výzkumu na nemovitosti (záchranného i ostatního) na základě právního titulu – primárně písemná dohoda, není-li možná, správní rozhodnutí.

Dohoda mezi tím, kdo bude provádět archeologický výzkum: archeologický ústav, oprávněná organizace podle § 21 odst. 2 nebo osoba oprávněná k výzkumům podle § 21a odst. 2. a vlastníkem, správcem nebo uživatelem nemovitosti – stavebník se může dohodnout na provedení výzkumu s kteroukoli organizací působící na daném území.

Nedojde-li k dohodě, rozhodne krajský úřad o povinnosti vlastníka strpět archeologický výzkum a o podmínkách výzkumu – podmínkou návrh osoby, která má zájem provést smlouvu + existence návrhu smlouvy předložené vlastníku, kterou vlastník neakceptoval.

Rozsah povinnosti strpět záchranný archeologický výzkum

Další povinností stavebníka je povinnost umožnit archeologickému ústavu, oprávněné organizaci nebo osobě oprávněné k výzkumům provedení záchranného archeologického výzkumu. Stavebníci jsou tedy ex lege povinni strpět provedení záchranného archeologického výzkumu a nebránit mu.

Náklady záchranného archeologického výzkumu

- **Stavebníkem je právnická osoba.** V tomto případě hradí vždy náklady záchranného archeologického výzkumu tato právnická osoba - stavebník. Nezáleží na tom, zda je tato právnická osoba podnikatelem, nebo nikoli. Může jít tedy nejen o obchodní společnosti nebo družstva, ale i o obce, kraje, církevní právnické osoby, nadace, státní příspěvkové organizace, veřejné výzkumné instituce, příspěvkové organizace zřizované obcemi a kraji, zapsané spolky, vysoké školy a podobně - každá právnická osoba, je-li stavebníkem, hradí náklady záchranného archeologického výzkumu.
- **Stavebníkem je podnikající fyzická osoba, přičemž nutnost provedení záchranného archeologického výzkumu vznikla při jejím podnikání** – hradí stavebník.
- **Stavebníkem je fyzická osoba, která není podnikatelem** (neprovozuje podnikání) nebo sice je podnikatelem, ale potřeba provedení záchranného archeologického výzkumu nevznikla při její podnikatelské činnosti. V těchto případech nehradí náklady záchranného archeologického výzkumu stavebník, nýbrž je hradí osoba, která záchranný archeologický výzkum provádí.

Archeologické nálezy

= věc nebo soubor věcí, které jsou dokladem nebo pozůstatkem života člověka a jeho činnosti od počátku jeho vývoje do novověku a zachovaly se zpravidla pod zemí.

= věc movitá i nemovitá, vždy však taková, která je dokladem nebo pozůstatkem života člověka. Může jít například o pozůstatek lidské výrobní nebo stavební činnosti, může však jít i o jiné zásahy člověka do prostředí (terénní úpravy)

Archeologický nález může být učiněn (nalezen) především při archeologickém výzkumu, ať již záchranném, nebo jiném, pro který praxe používá přívlastek „badatelský“. Může však být učiněn i mimo archeologický výzkum. Takový archeologický nález se nazývá náhodný.

Oznámení náhodného archeologického nálezů mi o provádění prací podle stavebního zákona (postup podle § 23 zákona o státní pam. péči)

Dojde-li k náhodnému archeologickému nálezů, oznamuje se tento nález archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu, případně prostřednictvím obce, v jejímž územním obvodu k nálezů došlo.

Oznamuje ten, kdo náhodný archeologický nález učinil, nebo osoba odpovědná za provádění prací, při nichž byl archeologický nález učiněn.

Nálezce je povinen učinit oznámení do druhého dne poté, co nález učinil. Osoba odpovědná za provádění prací je povinna učinit oznámení do druhého dne poté, co se o nálezů dozvěděla. Nesplnění oznamovací povinnosti – přestupek, pokuta do 4 000 000 Kč.

Movitý archeologický nález se současně nemůže stát vlastnictvím jiných osob než těch, které jsou uvedeny v § 23a zák. o st. památkové péči. Pokud by nálezce náhodný archeologický nález o hodnotě vyšší než 5 000 Kč nejen neohlásil, ale přisvojil by si ho, dopustil by se tím trestného činu zatajení věci podle § 219 tr. zákoníku.

Prohlídka místa archeologického nálezu

Povinnost ponechat archeologický nález i naleziště beze změny do prohlídky archeologickým ústavem nebo muzeem v pětidenní lhůtě.

Tyto subjekty jsou povinny učinit opatření, která jsou nezbytná pro okamžitou záchranu archeologického nálezu. Opatření musí svou povahou směřovat k okamžité záchraně archeologického nálezu. Mohou to být pouze opatření, která jsou bezprostředně nutná. To se týká typicky nemovitých archeologických nálezů.

Odměna za nález

Výše odměny se odvíjí od materiálu, ze kterého je archeologický nález vyroben. U archeologických nálezů z drahých kovů nebo jiných cenných materiálů je poskytována odměna ve výši hodnoty materiálu (drahé kovy: zlato, stříbro, platina, paladium, iridium, rhodium, ruthenium a osmium, jiné cenné materiály: jantar a drahé kameny).

V ostatních případech činí odměna až 10 % kulturně historické hodnoty archeologického nálezů, určená na základě odborného posudku archeologického ústavu nebo Národního muzea.

Nárok na odměnu musí nálezce uplatnit do roka od učinění nálezů u krajského úřadu, který odměnu poskytne – prekluzivní lhůta. Odměna je poskytována za oznámení náhodného archeologického nálezů. Nálezci, který cíleně s detektorem kovů hledal archeologické nálezů, by neměla být poskytnuta odměna podle § 23 odst. 4 zák. o st. památkové péči.

Náhrada nutných výdajů: Kromě nároku na odměnu umožňuje zákon nálezci požadovat náhradu nutných nákladů, které mu vznikly v souvislosti s archeologickým nálezem = jízdné a náklady spojené s telefonováním apod. Nálezce je musí prokázat (jízdenkou, výpisem z telefonního účtu a podobně).

Vlastnictví movitých archeologických nálezů (§ 23a zákona o st. pam. péči)

Existence tzv. **pokladního regálu**, tedy vyloučení obecné úpravy civilního práva při nálezů movitých archeologických nálezů = nalezený movitý archeologický náleží je od okamžiku učinění nálezů ve vlastnictví stanovené veřejnoprávní korporace.

Okamžikem nálezů se stává movitý archeologický náleží vlastnictvím kraje, není-li podle § 23a odst. 2 vlastnictvím státu nebo obce. Obecně tedy platí, že movitý archeologický náleží se stává vlastnictvím kraje, s výjimkami dále uvedenými. Vlastnictvím kraje se stane movitý archeologický náleží, pokud:

- a) jde o náhodný archeologický náleží ve smyslu § 23 odst. 2 zák. o st. památkové péči nebo § 176 odst. 1 stavebního zákona,
- b) jde o archeologický náleží učiněný v rámci archeologického výzkumu, který provádí oprávněná organizace zřízená krajem (typicky příspěvková organizace, např. tzv. krajské muzeum)
- c) jde o archeologický náleží učiněný v rámci archeologického výzkumu, který provádí oprávněná organizace, která není příspěvkovou organizací nebo organizační složkou obce a současně není ani státní příspěvkovou organizací nebo organizační složkou státu; typicky jde o případy oprávněných organizací, které jsou obecně prospěšnými společnostmi, zapsanými spolky nebo veřejnými výzkumnými institucemi.

Obce nebo Česká republika mohou nabýt archeologické náleží jen v souvislosti s archeologickými výzkumy, které prováděly oprávněné organizace, jejichž jsou zřizovateli nebo které jsou jejich organizační složkou.

Vlastnictvím kraje, obce či České republiky se movitý archeologický náleží stává okamžikem učinění nálezů.

Movité archeologické nálezy, které jsou vlastnictvím kraje, se ukládají v jím zřízeném muzeu.

Movité archeologické nálezy, které jsou vlastnictvím obce, se ukládají v jí zřízeném muzeu, popř. v muzeu zřízeném jinou obcí nebo krajem.

Kraje a obce povinny převést do vlastnictví ČR za cenu stanovenou v posudku znalcem, pokud je o to ministerstvo kultury požádá ve lhůtě tří let ode dne, kdy byl movitý archeologický nález učiněn. Ministerstvo povinno nahradit obci /kraji nutné náklady, které jim vznikly v souvislosti s nálezem vyjma odměny a náhrady poskytnutých nálezci. Náklady související se znaleckým posudkem nese ministerstvo kultury.

Náhrada za majetkovou újmu

dva druhy náhrad:

- a) náhrada za podstatné omezení v běžném užívání nemovitosti nebo jiného majetku, které je důsledkem provádění archeologického výzkumu nebo provádění opatření na ochranu archeologického nálezu podle § 23 odst. 3 zák. o st. památkové péči,
- b) náhrada poskytovaná v případě nemožnosti uvést po ukončení archeologického výzkumu nemovitost nebo jiný majetek do předešlého stavu nebo v případě, kdy by uvedení do předešlého stavu nebylo hospodářsky účelné.

Náhrada za podstatné omezení v běžném užívání nemovitosti nebo jiného majetku

- Vlastník (správce, uživatel) nemovitosti musí být zmíněnými činnostmi omezen podstatně (typicky nemůže svou nemovitost po určité období užívat vůbec). Dále musí jít o omezení v běžném užívání nemovitosti, tedy je podmínkou, že před zahájením archeologického výzkumu nebo provedením opatření na ochranu archeologického nálezů sloužila nemovitost dlouhodobě určitému účelu a pokračování v tomto užívání je v důsledku zmíněných činností dočasně omezeno či znemožněno. Zde si lze představit jako protipól běžného využívání případ, kdy pastvina či pole by měly být přechodně užívány pro účely veřejného shromáždění nebo umělecké produkce. Náhradu za omezení v tomto nikoli běžném užívání (tedy např. provádění archeologického výzkumu brání provedení umělecké produkce) § 24 zák. o st. památkové péči nepředpokládá. Poslední podmínkou je, že toto podstatné omezení v běžném užívání je důsledkem provádění archeologického výzkumu nebo opatření na ochranu archeologického nálezů.
- Mezi případy, v nichž se tato náhrada nemůže poskytovat, patří záchranný archeologický výzkum podle § 22 odst. 2 zák. o st. památkové péči. Zde sice existuje příčinný vztah mezi prováděním záchranného archeologického výzkumu a omezením ve stávajícím využití nemovitosti, ale má vlastně opačný směr. Důvodem pro zahájení záchranného archeologického výzkumu je skutečnost, že vlastník (správce, uživatel) nemovitosti nebo jiného majetku převážně dobrovolně a na základě vlastního rozhodnutí ve vazbě na stavební povolení nebo souhlas k ohlášeným pracím přestal dotčenou nemovitost užívat k běžnému účelu a realizuje na ní například stavební činnost.

Náhrada poskytovaná v případě nemožnosti uvést po ukončení archeologického výzkumu nemovitost nebo jiný majetek do předešlého stavu

Další forma náhrady za omezení vlastnického práva podle § 24 odst. 2 je poskytována, pokud a.

- a) není možné po ukončení archeologických prací (typicky archeologického výzkumu, může však jít i o opatření k ochraně archeologického nálezu podle § 23 odst. 3) uvést nemovitost nebo jiný majetek do předešlého stavu nebo
- b) by uvedení do předešlého stavu nebylo hospodářsky účelné.

Poskytnutí náhrady v této formě se může uplatnit i tehdy, když nárok na náhradu vznikl v souvislosti s prováděním záchranného archeologického výzkumu podle § 22 odst. 2. V této souvislosti je nutno doporučit, aby bylo předem smluvně ošetřeno, do jakého stavu bude nemovitost uvedena po ukončení archeologického výzkumu a za jakých podmínek.

Ustanovení § 24 odst. 2 věta druhá stanoví archeologickému ústavu nebo oprávněné organizaci povinnost uvést nemovitost nebo jiný majetek do předešlého stavu. Základním předpokladem pro poskytnutí náhrady je, že archeologickému ústavu nebo oprávněné organizaci bylo vůbec umožněno, aby uvedení do předešlého stavu realizovaly. Pouze v případě, že uvedení do předešlého stavu není již možné nebo hospodářsky účelné, přichází v úvahu náhrada ve smyslu třetí věty tohoto ustanovení.